

tomu scijenim, da dogmatska i pri-
česna teorija ne gube ni sada svu
vrijednost svoju za tumačenje fak-
tične i kroz stoljeća tolerirane epi-
kleze, koju dapače nalazimo i u ne-
kim galikanskim i mozarabskim mi-
sama⁴), premda se ovdje izrazima
„Post mysterium“, „Post pridie“ i
samim sadržajem dotičnih molitava
(V. Marković, l. c. 290.—292.) posve
nedvojbeno posvjedočava, kako je
pretvorba već gotova prije epikleze.
Kraj svega toga zadužio si je dr.
Höller u velike sve prijatelje litur-
gične znanosti i same unije, što je
tako mirno, trijezno i temeljito sa
genetičko-historičnog gledišta osvjet-
lio pitanje epikleze i doista prokrčio
put do svestranog rješenja ovog
gordijskog čvora liturgije.

I. P. Bock D. I.

**Tanquerey Ad. De virtute
iustitiae et de variis statu-
um obligationibus. Editio
altera. Typis Soc. S. Io. Evang.
(Desclée et Soc.) Romae-Tor-
naci-Parisiis. 1910.**

To je druga sveska Tanquereyeva
Synopsis theol. moralis. Prvu svesku
ocijenio sam u br. 1. „B. S.“ od ove
godine, Ocjenjujući ovu drugu osta-
jem kod prvašnjeg svog suda i mni-
jenja i pohvale za ovo djelo. Prije
svega p. razlaže pojmove pravednosti
i prava i nabroja razne vrsti praved-
nosti i prava (str. 1—11). I tek onda
prelazi na samu stvar — de ipsa ius-
titia. U prvom poglavlju ovoga di-
jela de existentia iuris raspravlja naj-
prije de objecto iuris, gdje je priliku
prihvatio da prikaže socijalizam.
Izloživši poglavite uzroke današnjega
socijalizma, historijski razvitak ove
bludnje, razne oblike njene, postavlja
tezu katoličke nauke i temeljito ju
obrazlaže i potkrjepljuje jakim doka-
zima, odgovara na važnije prigovore
i navodi sredstva, kojima da se pre-
dusretne toj pogubnoj nauci (str. 20
do 53). Raspravljujući de subiecto
iuris govori i de dominio personarum
moralium, de iure consociationis, de
dominio Ecclesie, o čem drugi auk-
tori obično šute. — U drugom po-
glavlju de iniuria raspravlja de cri-
minum causis ac remediis: navodi te-

oriju Lombrosovu de causis criminum
anatomicis, psychologis; spominje
lex haereditatis, nabroja causas soci-
ales, koje uplivaju na zločinca, ali
spominje i sredstva, kojima da se
umanje zločinstva. Ostala gragja je
kao i kod drugih pisaca, osim što se
dulje zabavlja kod samoubijstva raz-
bijajući mnogobrojne isprike, kojima
svijet pokvareni svoje ljude nastoji
oprati od te ljage. U poglavlju tre-
ćem — de restitutione T. je pregledan
i jasan. — Drugi dio rasprave de ius-
titia sadržaje nauku de contractibus.
Tu je u općenitom dijelu, kako i treba,
kratak i odsječen, ali je zato u spe-
cijalnom dijelu opširniji. Kad govori
de loeatione, prihvaća priliku i go-
vori o megjusobnom odnošaju poslo-
davca i radnika (radničko pitanje), te
o normiranju pravedne nadnice ili ra-
dničke plaće. Ovu zaista tešku zadaću
svladava brzo sa enciklikom Leona XIII.
Rerum novarum u ruci. Zanimiv je re-
ferat de collegiis opificum (o radni-
čkim organizacijama), o njihovoj nuždi
i potrebi, a i kako mogu biti na štetu,
ako nisu dobro urejene. Pitanje o
štrajku takogjer pomno izlaže, a za
rješenje nepovoljnih prilika u radni-
čkim slojevima navodi mnoga druga
sredstva, napose kršćanski odgoj mla-
dih radnika, čeličnost i muževnost
starijih, strukovnu naobrazbu svih.
Osim toga razna društva katoličkih
radnika, da ne budu ovisni o orga-
nizacijama socijalističkim, kao i ta-
kova društva, koja su za pripomoć
radnika, n. pr. za izgradnju zdravih
radničkih stanova, osiguravajuća dru-
štva za slučaj nesreće, za slučaj po-
manjkanja posla itd. Opširan je i iscr-
piv traktat de mutuo, o zajmu. — U
raspravi de variis statutum obligatio-
nibus govori o dužnosti roditelja od-
gajati djecu, o dužnosti djece spram
roditelja, o dužnostima gospodara,
služinčadi, podanika itd. Zatim govor
je o dužnostima suca, advokata, lje-
čnika itd. Napokon o dužnostima kle-
rika: općenitim i posebnima, a ovi su
celibat i brevijar. O celibatu donosi
T, opširan historijski pregled, a zatim
navodi razloge, s kojih je Crkva ovaj
zakon uvela; pobija nadalje mnogo-
brojne prigovore protiv celibata i na-
vodi napokon sredstva, koja valja
uporabiti, da se očuva sveta čistoća.
Kod Tanquerey-a imade doduše mno-
go toga, što spada u crkveno pravo,

⁴) V. n. pr. Marković l. c. 265.—267.

civilno pravo, u socijalistiku, etiku i u druge nauke; ali sve to podaje nauci moralnoga bogoslovija potpunu cjelinu, iscrpivost, sve to preporučuje djelo Tanpuerey-ovo kao djelo prvo svoje vrsti. *Dr. J. Pazman.*

Fr. Xav. Wernz S. I.: *Ius decretalium in usum praelectionum.* Tom. IV. *Ius matrimoniale eccles. catholicae.* Pars I. *Altera editio emendata et aucta* (IX. i 348). Prati 1911. — Pars II. *Altera editio emendata et aucta* (XIII. i 717). Prati 1912.

God. 1904. izašlo je prvo izdanje Wernzovog ženidbenog prava, Uslijed promjena crkvenih ženidbenih zakona o bitnoj formi sklapanja zaruka i ženidbe (Dekret „Ne temere“ od 2. Aug. 1907.) nastala je potreba da se djelo preradi. Tu zadaću preuzeo je uvaženi kanonista Jos. Laurentius S. J. Promjene ove izvršene su i raspravljene u I. djelu novog izdanja i to glede zaruka na str. 134—142, a glede ženidbe na str. 283—311. Inače je tekst prvog izdanja nepromjenjen ostao, samo je na nekim mjestima dodana nova literatura i nova rješenja rimskih zborova. Raspored prvog izdanja je pridržan. Na početku nalazi se analitičko kazalo za prvi dio.

U drugom dijelu sadrže novo str. 480—489 o oblastima nadležnima za podjeljenje ženidbenih oprosta prema ustanovama novog prava uvedenog Konst. Pija X. „*Sapientis consilio*“, kojom se rimska kurija preustraja. Izim toga dodana je na nekim mjestima nova literatura i nova rješenja rimskih zborova. Inače je i u tom dijelu tekst prvoga izdanja nepromjenjen ostao. Raspored prvoga izdanja pridržan je i u drugom dijelu. Na početku nalazi se analitičko kazalo za drugi dio, a na koncu alfabetsko kazalo za oba dijela.

Djelo Wernzovo spada među najbolje te vrsti. Mnogogodišnja predavanja na Gregorijani u savezu sa mnogogodišnjom službom konzultora u rimskim kongregacijama usposobila je autora u velike za takav posao. Duboko i svestrano poznavanje vrela i literature odaje svaka stranica. Međutim je stroga znanstvena, a rabi

i pozitivnu i skolastičnu. Uz to je pri svakom pravnom institutu prikazan razvoj od najstarijih vremena do dana današnjega. Po mogućnosti upoređeni su i zakoni na praktične slučajeve. Izlažući crkvenu disciplinu luči strogo „*vigentem ecclesiae disciplinae*“ od zastarjelih propisa te opće pravo od partikularnoga. Riješavajući preporna pitanja donosi razloge pro i contra mirno i objektivno, a svoje mnijenje potkrepljuje solidnim dokazima. Konzervativan u najboljem smislu riječi, ne preda pred novim, ako je osnovano. Raspored je udešen po legalnom redu (*ordo legalis*), od kojega odstupa samo iz odlučnih i važnih sustavnih razloga. Djelo najtoplije preporučujemo.

Dr. Ruspini.

Peña Don Federigo Santamaria dr.: *Betrachtungen über das heiligste Herz-Jesu für Priester,* njemački prevod španjolskog originala od profesora dra. Emila Webera. U Innsbrucku 1912. u tiskari Felicijana Raucha (L. Pustet), u malo 8° str. VI + 135, cijena K 1'40, uvezano K 2'20.

Ovo djelce sadrže 42 razmišljanja za svećenike, kojima je predmet Presveto Srce kao uzor sviju vrлина, uzor velikih ideala, uzor svećeničkoga vladanja i djelovanja. Razmatranja su veoma zgodna, kratka, jasna, idu k srcu. Kad se je lanjske godine obdržavao euhar. kongres u Madridu, posjetili su nekoji njemački svećenici glasoviti španjolski grad Granadu. Tom je zgodom nadbiskup u Granadi Don José Meseguer y Costa svakom svećeniku za uspomenu uručio ova razmišljanja, koja nose u originalu naslov: *Meditaciones sacerdotales del sagrado corazón de Jesús per Dr. Don Federigo Santamaria Pena.* Madrid 1911. Megju ovima, kojima je pomenuto djelo uručio nadbiskup Granadski, bio je osobno i prevodioc prof. dr. E. Weber. To je vanjski povod, što je ova španjolska knjiga prevedena u njemački, ali je i po vrjednosti nutarnjoj svake preporuke vrijedna.

Dr. J. Pazman.